

Мурадї Фїдаров – загадковї сторїнки життя
(До 90-рїччя вїд дня народження і 58-рїччя з дня загибелї)

На цьому рїдкїсному фотознїмку ви бачите керївника пїдпїльної патрїотичної групи, що діяла в 1941-1943 роках у Сарнах, колишнього начальника залїзничної станцїї Мурадї Камбулатовича Фїдарова (на знїмку - у центрі). Справа вїд нього командир партизанського загону особливого призначення “Переможцї”, полковник-чекїст Д. М. Медведєв, зліва - його заступник по розвїдцї О.О. Лукїн. Прїзвищ двох громадян у другому ряду ще не встановлено.

Другий знїмок зафіксував партизанів загону “Переможцї” (зліва направо) Миколу Струтинського, Вїктора Кочеткова, члена пїдпїльної органїзацїї М. К. Фїдарова Олега Бабаєва...

Офїційна версїя

У своїй книзї “Сильнї духом” Дмитро Медведєв писав, що напередоднї 1943 року Костянтин Довгер запропонував встановити зв'язки з Фїдаровим. Заступник командира по розвїдцї Вїктор Кочетков пішов на побачення з Фїдаровим і зажадав вїд нього створення пїдпїльної групи. Нїбито через пївтора мїсяця той передав з Валентиною Довгер список членів своєї пїдпїльної органїзацїї. Це були робїтники, машинїсти, колїйні обхїдники, станцїйні службовцї. За дорученням В. Кочеткова Сарненська пїдпїльна органїзацїя розпочала їнтенсивну розвїдку на залїзницї. Їх вїдомостї негайно передавалися в Москву... Скоро група Фїдарова почала займатися не тїльки розвїдкою, а й диверсїями (ешелони, мости, водонапїрнї башти і т.д.).

Така їнформацїя не зовсїм вїдповїдає дїйсностї. Як вїдомо, пїдпїльна група Фїдарова почала дїяти з липня 1941 року, тобто значно ранїше встановлення зв'язкїв Кочеткова з Фїдаровим. Але заслугу створення цїєї органїзацїї Д.М. Медведєв чомусь переадресував Кочеткову. Тож це, виходить, була тїльки заслуга чекїстського загону “Переможцї”, а не патрїота-одинака. Звїдси стають зрозумїлими і подальшї дїї полковника-чекїста Д.М. Медведєва стосовно М.К. Фїдарова. Треба, звичайно, надати належне Мед-ву, учасниковї ще громадянської вїйни, що розвїдданї пїдпїльної групи передавалися Центру в Москву і що чекїсти постачали Фїдарова англїйськими магнїтними мїнами. Так би мовити, здїйснювалася “бартерна операцїя” мїж двома зацїкавленими сторонами...

Очевидцї свїдчать

В особистому архїві автора зберїгаються власноручнї письмовї спогади розвїдника партизанського загону “Переможцї” Полїкарпа Вознюка та членів пїдпїльної органїзацїї О. О. Новицької та О. Б. Бабаєва.

З їх та їнших свїдчень вимальовуються конкретнї факти дїяльностї найактивнїших членів пїдпїльної органїзацїї. Так, Олександра Новицька, працюючи оператором при черговому по станцїї, дїставала графїки руху поїздів, данї про характер їх вантажїв, напрямки руху тощо. Крім того, її будинок по вулицї Чапаєва (уже колишнїй), 26 став конспїративною квартирою, де збиралися партизани, розвїдники, пїдпїльники. Лїсничий з Клесова Максим Петровський вїдповїдав за зв'язок мїж групою пїдпїльникїв і загonom “Переможцї”. Їлля Наумець - завїдуєчий млином в селї Тутовичї - створив патрїотичну групу в складї Кирила Момотка, Петра Тинкевича, Тимофїя Ковальова, Олексїя та Павла Бїгунїв. Борис Морозовик, Микола

Сергієнко, Сергій і Василь Кондуші, Вацлав Зелінський займалися диверсійними справами. Саме завдяки лаборант аптечної бази - Олег Бабаєв - "діставав" різного роду медикаменти та постачав ними партизанський загін "Переможці".

Зі спогадів Полікарпа Вознюка, Олександри Новицької та Олега Бабаєва випливає, що підпілля було створено в 1941 році, діяло самостійно, ставлячи перед собою патріотичні завдання по боротьбі з ворогом, і тільки в 1943 році "влилося" в загін "Переможці".

Забутий герой

У книзі письменника Теодора Гладкова "Залишаюся чекістом" наводяться спогади Д.М. Медведева про те, що в короткий строк у Клесові та Сарнах були створені групи патріотів, які мали можливості фія збирання інформації. У Сарнах сильну підпільну групу створив начальник станції Мурад (так у тексті- В. Л.) Фідаров, уродженець Північної Осетії. Гітлерівці, зрозуміло, тримали його під неусипним наглядом, але навіть у таких складних умовах стеження за кожним його кроком Фідаров і підпільники умудрялися збирати й передавати Медведеву інформацію про перевезення через "Сарненський хрест".

Через Фідарова розвідники загону встановили зв'язок з працівником Клесівського лісництва Костянтином Юхимовичем Довгером. За родом занять Довгер регулярно їздив у Рівне і кожного разу, повертаючись передавав Медведеву цінну інформацію. У Довгера в місті було багато патріотично настроєних друзів. Вони почали допомагати партизанам. Хорошою помічницею Довгеру стала його донька Валентина, у майбутньому бойова соратниця розвідника М. Кузнецова.

...У лютому 1944 року Медведев у московському госпіталі складав багатосторінковий звіт керівництву про бойову та розвідувальну діяльність загону "Переможці" у ворожому тилу за рік і 8 місяців.

Звіт, на складання якого пішов не один тиждень, виглядав досить вагомо. Сотні радіограм, переданих в Центр, вміщували важливі повідомлення військового, політичного й економічного характеру про плани та дії ворога. Пересування військ, місцезнаходження штабів аеродромів, вузлів зв'язку, складів зброї, боєприпасів, стан мостів, укріплень, доріг т. д. У боях, за даними командира, знищено майже 12 тисяч гітлерівців та їх посібників, в їх числі 11 генералів і прирівнених до них вищих вищих чиновників. Власні втрати – 110 чоловік убитих і 250 поранених. Підірвано 81 ешелон ворога, знищено велику кількість бойової техніки, мостів, механічних майстерень, складів, спалено декілька електростанцій, лісопилок, німецьких фільварків і т. д. Звіт Дмитро Миколайович підписав так: "Полковник державної безпеки Медведев". Медведева було нагороджено чотирма орденами Леніна, декількома іншими орденами та медалями, двома іменними маузерами, присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

А що ж Мурад Камбулатович Фідаров? Полковник Д.М. Медведев просто "забув" про нього, хоча й особисто був знайомим, про що і свідчить фотознімок. Яка ж несправедливість! Хто життям ризикував і загинув в ім'я Перемоги, не заслужив навіть медалі, не був представлений командиром загону до державної нагороди ні під час підпільної діяльності, ані після смерті... Про себе ж командир не забував...

Є все-таки правда на світі

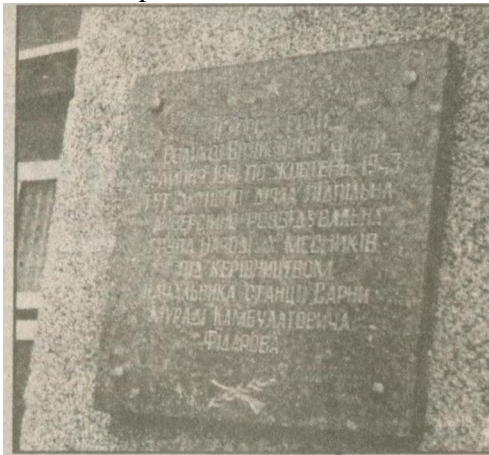
Забули про Мурад Фідарова надовго. Навіть не згадали героя та його побратимів по підпіллі (ніби їх і не було) у звіті від 21 квітня. 1944 року Рівненського підпільного обкому партії "Про організацію на території області перших підпільних антифашистських груп та їх діяльність в 1941-1943 роках, який і підписав В. А. Бегма. Згадали ж про Фідарова лише у квітні 1964 року через 21 рік - після його загибелі. Якесь розумна голова в ЦК Компартії України зажадала довідку на М. К. Фідарова від Рівненського обкому партії. Цікава вийшла довідка. І як хитро складена. Наведу з неї деякі уривки мовою оригіналу: "...В непосредственной связи с партизанским отрядом Д. Н. Медведева в 1942-1943 гг. в г. Сарны действовала подпольная патриотическая организация под руководством коммуниста Фидарова Мурада Камбулатовича в количестве 19 человек, деятельность которой до сего времени не

была учтена... В силу обстоятельств он остался на оккупированной территории, вначале продолжал работу начальником станции, затем был освобожден как неблагонадежный и поступил работать заведующим мельницей № 2... В январе 1943 года Фидаров по заданию партизанского отряда Д. Н. Медведева (через заместителя командира отряда по разведке т. Кочеткова В. В.) создал из рабочих железнодорожного узла подпольную патриотическую диверсионную группу... Группа Фидарова вела и большую диверсионную работу. Применяя английские магнитные мины, они подорвали 17 поездов с техникой и живой силой противника, водокачку, железнодорожный мост, подожгли два вражеских склада с обмундированием и продовольствием... В сентябре 1943 г. Фидаров был арестован и отправлен в тюрьму г. Ровно, откуда не возвратился". Фідаров Мурадї Камбулатович і його соратник Вацлав Зелінський були розстріляні разом з 400 політичними заручниками 19 жовтня 1943 р.

І ще раз згадали про М.К. Фідарова через 47 років після його загибелі, коли президент росебе колишнього СРСР М. С. Горбачов підписав указ про нагородження Фідарова М.К. орденом Вітчизняної війни-першого ступеня (посмертно) за хоробрість, стійкість і мужність, виявлені в боротьбі з німецько-фашистськими загарбниками у Великій Вітчизняній війні 1941-1945 років.

...Плینуть роки, і ніби води ріки віддаляють від нас минуле. Це позначається на хронології віків, десятиліть, сторіч. Однак цей плін не підвладний розуму, пам'яті людини. Отже, і збережеться пам'ять нашим нащадкам, викарбувана на меморіальній дошці, що встановлена на приміщенні вокзалу станції Сарни. На ній є вікопомні слова: "В грізні роки Великої Вітчизняної війни (з липня 1941 по жовтень 1943) тут активно діяла підпільна диверсійно-розвідувальна група народних месників під керівництвом начальника станції Сарни Мурадї Камбулатовича Фідарова".

Могили Героя немає. І ця меморіальна дошка - одна з матеріальних пам'яток про нього. Бережімо її. Як і вулицю, що носить ім'я Героя. Хай стане вона однією із кращих у місті.

У цьому будинку по вул. Чорновола, 26 була одна з конспіративних квартир підпільників.

Млин, де працював М.К. Фідаров. Місце зустрічей підпільників, партизан, розвідників.